

ГЛАГОЛИЦАТА Е ОТ ЧЕТВЪРТИ ВЕК

НЕИН СЪЗДАТЕЛ Е ЕТИК ИСТЕР - МЕТОДИО

**“ИЗТОЧНИЦИТЕ НА ГЛАГОЛИЦАТА ТРЯБВА ДА СЕ ТЪРСЯТ В
ТРАКО-ФРИГИЙСКОТО ПИСМО.”**

(д-р Клемент Грубишич, ректор на университета в Падова, в статията: *Disquisitio in originem et historiam alfabeti Slavonici Glagolitici* (“Изследване на произхода и историята на славянската глаголска азбука”), 1766. Падова)

“СПОРЕД ПАВЛИКЯНИТЕ ЦАР СЕЛЕВИЧ Е АВТОР НА ЧЕТИРИТЕ ЕВАНГЕЛИЯ.”

(Л.Милетич, “Нашите павликяни”, СБНУ 19, и
“Нови документи по миналото на нашите павликяни”, СБНУ 21)

Петко Перинов

Константин Порфиригенет (912-939год.) в своето произведение, известно като *De administrando imperio*, пише, че хърватите по време на тяхното покръстване (635 год.) обещаваат, че в своите собствени ръкописи (*chirographa propria*) ще вмъкнат отделни заповеди, които се отнасят към спазване на мира със съседите. Учените отдавна са посочили това място и са се опитали да го изтълкуват по различни начини. Първото, което идва на ума, е, че хърватите още преди тяхното покръстване през 635 год. вече са разполагали със своя писменост. Каква е била тази древна хърватска писмена система? Възможно ли е това да е била глаголицата? Една оригинална писмена система, обща за двата близки и автохтонни балкански народи - българите и хърватите? Хипотези в тая посока отдавна са изказани. Дори се посочва и нейният творец - Св. Йероним.

От средата на 18 век се поставя въпросът: Кое българско (и славянско) писмо е по-старо - глаголицата или кирилицата? Мнозинството от учените са се обявили в полза на глаголицата. Тук трябва да отбележим, че нито за едно друго писмо не е писано толкова дълго и не са изнесени толкова различни хипотези, както за глаголицата. Руският славист Г. А. Ильинский в един свой труд, издаден през 1934 год., разглежда подробно 80 публикации, които са посветени на въпроса за произхода на глаголицата. Освен това Ильинский изброява и повече от 30 различни хипотези за произхода на глаголицата. За първи път проблемите около създаването на славянските азбуки са повдигнати преди повече от 250 години. Поставя ги немският лингвист Йохан Леонард Фриш (Jochan Leonhard Frisch, 1666-1743) в своя труд: *“Origo characteri sclavonici vulgo dicti curillici paucis generatim monstrata - ortus vero et progressus characteris vulgo dicti glagolitici pluribus sigillatim descriptus tamquam ehima historiae linguae sclavonicae”* (“Произход на славянското писмо, което обикновено се назовава кирилица, изложено накратко, в общи черти - и създаването и развоя на славянските букви по народному наречени глаголски, описано по-обширно и изчерпателно, като по-особена част от историята на славянските езици”). Статията е публикувана през 1727 год. в Берлин. Тематиката ѝ е подхваната и от ректора на университета в Падова, хърватина д-р Клемент Грубишич (1733-1773.) в неговата статия *“Disquisitio in originem et historiam alfabeti Slavonici Glagolitici”* (“Изследване на произхода и историята на славянската глаголска азбука”), публикувана през 1766 год. Грубишич изтъква, че

източниците на глаголицата трябва да се търсят в ТРАКО-ФРИГИЙСКОТО ПИСМО

Косвено или директно, в отговор на възобновената позиция на Храбан в лицето на Грубишич, учените противопоставят най-различни хипотези за произхода на глаголицата. Ватрослав Ягич прави преглед на всичките тези и предположения в своята статия " *Glagoljsko pismo*", написана 1911, като трета част от своя труд " *Grafika kod Slavena*", публикувано в " *Енциклопедия на славянската филология*" (на руски). Ето една част от хипотезите:

- директно от финикийското писмо (Шафарик);
- от германските руни (Годзко);
- ОТ АВЕСТИЙСКАТА ПИСМЕНОСТ;
- АВТОХТОННО СЛОВЕНСКО ПИСМО
- ТРАКО-ФРИГИЙСКОТО ПИСМО, модифицирано в първата половина на 4 век ОТ КОСМОГРАФА ЕТИК (родом от Истра, Хърватия, според друга версия Етик Истер е роден в Добруджа);
- че е измислено от св. Йероним (331-420), който е превеждал Етик Истер;
- от арменското писмо;
- от грузинското писмо;
- от еврейското писмо (Вондрак);
- от латинското писмо;
- от гръцката курсивна минускула (Фран Миклошич);
- от арбанашкото писмо;
- от етиопското писмо;
- от коптското писмо;
- от самаритското писмо;
- от някое кавказко писмо.

Към приведените (непълни) списък на хипотези трябва да прибавим и т.н. "готска теория". В нея се има предвид някаква "гото-славянска общност" на Балканите, тръгвайки от данните на Дуклянския поп. Според тази теория глаголицата е измислена и приложена в практика от епископа Улфила. За пръв път тая теория се предлага от чешкия учен Ф. В. Сасинек през 1887 год. в неговата книга " *Ulfilas a hlalolsko pismo*". Той твърди, че Улфила (Урфила) е славянин, който бил измислил глаголицата. В подкрепа на тая теория идва и фактът, че и по-стари автори назовават глаголицата "готско писмо". Например това твърди Тома Архидякон (1200-1268) в неговото дело " *Historiae Salonitanae*", същото го казват епископ Кожич (1531 год.) и някои други автори. От друга страна към хипотезата, че не Улфила/Урфила, а св. Йероним е създател на глаголицата, се придържат някои хърватски учени: Пастрич, Караман, Левакович, Сович..., чешките учени Велеславин, Добровски, Стредовски и др., както и учени извън славянския свят: Thurocz, Frenzel, Verg и др. Според Г. Вернадски "Константин не е създал глаголицата, така че измислената от него азбука по всяка вероятност е била кирилицата... Би могло да се предположи, че Константин е измислил кирилицата за обща употреба, докато ГЛАГОЛИЦАТА Е ИЗПОЛЗВАЛ КАТО ТАЙНО ПИСМО ЗА ПО-СЕКРЕТНИ ПОСЛАНИЯ И Е ОБУЧИЛ ДА СИ СЛУЖАТ С НЕЯ САМО СВОИТЕ НАЙ-ДОВЕРЕНИ УЧЕНИЦИ. ПО-КЪСНО, СЛЕД СМЪРТТА НА КОНСТАНТИН, ТАЯ ТАЙНСТВЕНОСТ ОТПАДА И ГЛАГОЛИЦАТА ВЕРОЯТНО СЕ Е УПОТРЕБЯВАЛА ЗАЕДНО С КИРИЛИЦАТА, А В НЯКОИ КРАИЩА, ДАЖЕ И ПО-ЧЕСТО ОТ НЕЯ".

Вернадски с известни резерви приема теорията на Н. К. Никольский, според която "руските знаци", които се споменават в житието на св. Кирил, са съществували преди Константин-Кирил да измисли кирилицата. Според Никольский, точно тези "сурски/руски знаци" са били буквите на глаголицата. Като обяснение на тази сложна ситуация Г. Вернадски допуска и един такъв вариант: "Може би Константин не е приел тези "знаци" такива, каквито са били, а ги е поправил и нагодил към потребите на славянския език. Тая ревизия и реформа би могла да се нарече откритие на нова азбука. В такъв случай Константин все пак би могъл да бъде наречен създател на глаголицата, но тогава като откриватели на кирилицата би трябвало да се считат учениците на Методий."

Професор Ellis H. Minns се противопоставя на тая теория. Той застъпва теорията, че Константин е измислил и двете азбуки - и глаголицата, и кирилицата. Според него, невъзможно е двама души, които искат да изразят звуците на славянския език с букви, да предложат почти идентични системи във всичко, освен във формите на буквите и в числените съответствия. Според Минс "общото впечатление, което прави глаголицата, е много далече от какъвто и да е вид гръцки курсив". Същият учен доказва, че Кирил е взел две букви от хебрейската азбука (цаде и шин) и ги е преобразувал в три славянски букви и в едната, и в другата азбука за звуците Ц, Ч и Ш, които не съществуват в гръцката азбука. Заключение на Е. Минс е, че: "двете азбуки трябва да се считат като съзнателни творения на един и същ ум" (The Alphabet, 1949. P.486-487).

В началото глаголицата е имала 43 букви, които са задоволявали фонетичните потребности на славянските езици.

Въвеждането на глаголицата в Хърватия се свързва с Методий. Причината, поради която на Сплитския църковен събор, проведен през 1060 година, св. Методий е провъзгласен за еретик, е, че е измислил новата азбука. В един документ, който говори за решението на Сплитския събор, четем: "Dicebant enim gothicas litaeras a quodam Methodio haeretico fuisse repertas, qui multa contra catholicae fidei normam in eadem sclavonica lingua."

В превод:

"Защото се казваше, че били изнамерени готски писмена от някой си еретик Методий, който много лъжовни работи е написал на този славянски език против нормата на католическата църква."

Ето че тук, изненадващо за апологетите на традиционната историография, са приравнени Методий и Улфила, готската азбука с българската, и готския език със славяно-българския! Ако приемем, че става дума за глаголицата, което е много вероятно, тогава като територия, където се е състояла тази "еретическа" дейност на Методий (с прозвище "Улфила") се очертава Хърватия (Croatia). Куриозното е, че именно на територията на Хърватия се е запазила употребата на глаголицата до края на XIX в., а се е запазил и споменът за елегични народни песни, наричани "бугарщици".

Между самите хърватски изследователи като че ли преобладава становището, че зад "Methodio haeretico" се крие не някой друг, а Йероним Блаженный, който бил превел (уж от гръцки на латински) четвороевангелието и посланията апостолски, и тази сбирка текстове до нас е стигнала под названието Vulgata, различаваща се от другия латински вариант известен като Itala. Интересното в случая е:

ЗАЩО ОТ СПЕЦИАЛИСТИТЕ ТАЗИ ВУЛГАТА СЕ СЧИТА ЗА ПО-АРХАИЧЕН ВАРИАНТ НА БИБЛИЯТА НЕ САМО ОТ ИТАЛИКАТА, А И ОТ ГРЪЦКИТЕ, АРАМЕЙСКИТЕ, СЪЩО И ОТ ТЕЗИ НА АРМЕНЦИТЕ И КОПТИТЕ!

Убеждават ни, че достигналите до нас преписи на "оригиналите" са преработка, а преписите на преводите са били със запазени архаични елементи! Защо не се допуска, че превеждането е протичало в обратен ред? Коя псевдорелигиозна догма забранява такава възможност?

Нещо ни говори, че някой нарочно увърта решението на проблема и вместо по-простото (и вярно решение), ни поднася по-сложно (и невярно) решение, като преследва скрити цели.

Но понеже знаем, че свети Йероним (= "Онзи със свещено име"! А кое е било истинското "Свещено име" на светеца?) е превеждал "Космографията" на добруджанеца Етик Истер, предполагаме, че точно славянските евангелия и послания на този "гот" и "скит" от Добруджа са "скитските" текстове, които е превел на латински Йероним Блаженный, и до нас са достигнали като най-древен вариант на Новия завет, известен като Vulgata.

Ето мнението на д-р Божидар Пейчев за борбата около духовното наследство на упоменатия велик, но забравен българин Етик Истер: "...крайната нужда да се преборим за първи път с натрупания от западната наука от едно столетие насам опит, по силата на който тя счита вече за утвърдено, че СМЯТАНИЯТ НАВРЕМЕТО ЗА СЛАВЯНСКИ ФИЛОСОФ, УЧЕН И ПИСАТЕЛ ОТ IV ВЕК ЕТИКУС ИСТЕР, РОДЕН В ПРЕДЕЛИТЕ НА ДНЕСНА ДОБРУДЖА, не е славянин, а при всички случаи западноевропейец. Така се е стигнало дотам, че, ОСТАВЕН БЕЗ ЗАЩИТА, ЕДИНСТВЕНИЯТ СЛАВЯНСКИ МИСЛИТЕЛ ОТ ТОЛКОВА РАННО ВРЕМЕ, ПОРАДИ РЕВНИВОСТТА И НАСТОЙЧИВОСТТА НА ЦЯЛ ОТРЯД ЗАПАДНИ ИЗСЛЕДВАЧИ, В КРАЯ НА КРАИЩАТА Е БИЛ ПРОВЪЗГЛАСЕН ДОРИ ЗА ИРЛАНДЕЦ, само и само да не остане такъв, какъвто е бил."

Тук, разбира се че помагат и отродилите се български историци-шльоциерианци. Нека е и ирландец, само и само да не е българин, понеже българите тогава още са били на Памир и в Такламакан (виж грозните шльоциериански писания на Петър Добрев и Пламен С. Цветков).

Глаголицата и "глаголизъмът" като духовно и културно движение имат голямо значение за опазване както на българската идентичност (в западните охридски краища), така и на хърватската национална идентичност. "Глаголизъмът" и особено съпровождащите го знания от космографията, ще бъдат уважавани в известен период от страна на западната църква, която даже ще приеме отброяването на времето, което ще се нарече *Vulgar era*. Календарните знания и хронологичната система ще се приписват на българина ("скита") Дионис Късия.

Под понятието "глаголизъм" не трябва да се подразбира само хилядолетната борба на хърватския народ за употреба на глаголицата в църковното богослужение, а и за употребата на народния (вулгарния) език, на мястото на по-късния, искусствено създаден и неразбираем даже и за италските племена латински език. Тая борба на хърватските попове "глаголаши" трае повече от хиляда години, в резултат на което днес хърватите имат език, който има много малко чуждици, със силно развити вътрешни механизми за словотворчество. С тая културна и духовна борба хърватите са показали, че не искат да бъдат изтръгнати от общността на родствените бохемски и български народи. Докато за хърватските клерикали, като протезета на Рим, употребата на глаголицата е чисто църковен въпрос, за духовно по-извисените хървати това е национално-политически проблем и въпрос, около който се сблъскват славяните и латините на източния бряг на Адриатика, започвайки от началото 7 век. Когато борбата става най-ожесточена, по време на хърватския крал Томислав, глаголицата става най-силното оръжие в ръцете на хърватите против латинското влияние, провеждано от отродилите се клерикали – "латинаши".

Трябва да се отбележи, че против използването на глаголицата и против онези, които са застъпвали нейната употреба, са църковните събори, проведени през 925, 928 и 1059-1060 год. Както споменахме, през 1060 год. на събора в Сплит св. Методий е провъзгласен за еретик, затова че бил измислил глаголицата. За най-усърден защитник и пропагандатор на глаголицата се смята епископът Гьргур Нински. Той се обръща към тогавашния хърватски крал Томислав и към посланиците на папата, застъпвайки употребата на глаголицата и народния език в литургията. За съжаление неговите усилия завършват безуспешно.

Кои са най-старите запазени глаголични надписи?

Като най-стар глаголичен паметник се счита подписът на някакъв словенски княз на гръцки документ от 982 год., който се пази в манастирска библиотека на Света гора в Атон, Гърция.

Един от най-старите и най-важните палеографски паметници, изписани на глаголица, е т.н. Башчанска плоча. Учените я датират около 1100 година. Намерена е през 1851 год., дълга е 197 см., широка е 99 см. и съдържа тринадесет реда текст, изписан с глаголица. В текста се появяват и латинските букви M, I, N, O, T. С палеографския анализ е установено, че записът е с букви, които представляват нещо средно между българския (облия), и хърватския (ъгловатия) вид глаголица.

До петдесетте години на 20 век учените са считали, че Башчанската плоча е най-стар паметник на хърватската глаголица и на хърватския език въобще. Обаче Бранко Фучич изнесе убедителни доказателства, че за такъв паметник трябва да се счита т.н. Валунска плоча (в *"Ljetopis Jugoslavenske akademije"*, knj.55, Zagreb, 1949, s.51-61). На плочата е запазен много добре къс запис на два езика, с употребата на две азбуки. Първият ред е на хърватски език, изписан с глаголица, а вторият и третият са на латински, изписани с латиница-каролина. Анализът на глаголския запис говори, че става дума за

ПО-СТАРИЯ ВИД НА ГЛАГОЛИЦАТА – ОБЛИЯ, Т.Е. БЪЛГАРСКИЯ

Освен надписите върху камък, запазени са и книжовни текстове на глаголица. Най-старият ръкопис, писан на глаголица, се пази в киевската Духовна академия и е известен под названието Киевски листчета. Това са фрагменти от католически мисал, което доказва, че се е превеждало от латински на стария църковно-славянски, с ползването на глаголицата. Киевските листчета се датират към края на девети век. Към този вид паметници принадлежат и т.н. Бечки (Виенски) листчета, известни в науката като *Fragmenta Windobonensia*, открити във Виена от известния хърватски славист Ватрослав Ягич. Публикувани са през 1890 год. в издание на Виенската академия. Това са два пергаментна с размери 12x16 см., запазени в подвързията на някаква книга. Според своите палеографски особености се датират в началото на 12 век. Под текста могат да се забележат изтрети букви на още по-стар текст на глаголица. Съдържанието на текста представя фрагменти от църковно-славянски мисал от римо-католически обряд.

Докато в средновековна България глаголицата е била в един по-ранен етап изтласната от употребата на кирилицата, у хърватите тя се е запазила почти до наши дни. Освен упоменатите паметници, изписани на глаголица, трябва да се отбележи Винодолския законник от 1288 год. На глаголица са написани и най-старите хърватски стихове. Автор на тези стихове, написани през 1368 год., е княз Новак Кръбавски. Глаголицата е използвана от всички слоеве на народа. Била е в употреба между хората на Зрински и Франкопани и у други едри феодали. Първата книга, която е напечатана на хърватски през 1483 год., *"Мисал по закону римског двора"*, е на глаголица. С тази разширена употреба глаголицата ще заслужи името *characteribus croaticis*. Точно така тя се нарича в документ от 1523 год. В началото на 17 век служителите на босненския паша ползват глаголицата в преписките си и я назовават хърватско писмо. Като литургийно писмо глаголицата се употребява в Синьската, Задарската, Сплитската, Барската и Кръкската епископии.

Глаголицата преживява и по-широка употреба в 16. и 17. век, когато е била използвана за преводи от латински и италиански, както и за написване на оригинални литературни произведения. За своята пропаганда в Словения и в хърватските краища глаголицата е била употребявана даже и от немските протестанти. Трябва да се отбележи, че печатници на глаголица е имало във Венеция, Рим, Тюбинген, Сиена, Риека и др., вследствие на което са напечатани стотици книги.

Ако така стоят нещата със свещената азбука глаголица, тогава коя е типично българската азбука? Възможно ли е това да е някаква "кирилица", която античните българи (бругои, белазгои) употребяват още преди идването на "елините" на Балканите? Ако приемем едно такова предположение, тогава това ще да е онази писменост, за която са се запазили писмени свидетелства, в които бива наричана "пелзгикон грамата". Нейният автор не е някакъв Кирил, брат на Методий, който като мисионер на християнския "Царски град" е "преложил" светите книги за проповед между славяните във Велика Моравия. Това са умишлените фалшификации в т.н. "жития" на "Теофилакт Български (Охридски)". Тези "жития" са съчинени не преди началото на 15 век, когато България влиза в състава на турския Урум султанат, като един от ходовете на "византийското"(гръцко) духовенство, направени с цел да завладее древния балкански народ - българите.

Авторът на българската писменост е Сурило

("слънчевия") от т.н. "Солунска легенда", зад когото трябва да търсим бръгийския (белазгийския) Лин.

Лин не само дава писменост, т.е. написва древните евангелия с божествените дела на Дионис Сабазий ("Прераждащия се Самий", т.е. "Прераждащото се Слънце"), но дава и религиозния закон ("елевсинските" и "самотракийските мистерии"). Но тези древни евангелия, които са били дървени плочки (32 на брой), на които са били записани божествените дела и закони, "тракиецца" Орфей открадва от учителя си Лин, след като Лин бива убит от коварния дивак, "елина" Херакъл. Тези "изписани дървени плочки" ("пелзгикон грамата") ученикът-крадец ги "предава" (т.е. продава) на "избраните" от него египетски воители - "елини", колонизирали някои от йонийските острови. За тази "заслуга" (ширенето на Дионисиевите мистерии между иноплеменни народи в изопачен вид) Орфей е сполетян от страшни наказания. Първо остава без любимата си съпруга Евридика (тя умира ухапана от Змията, символа на вечното знание), а след това и самият той по нареждане на Дионис е разкъсан на парчета от менадите.

След приемането в изопачен вид на древната балканска (белазгийска, т.е. българска) вяра ("трескея"), колонистите на йонийските острови (Керкира, Итака), населяващи и йонийския бряг (Епидамнус, Арта, Ерихо, Авлона, Коринт..), стават "елини". "Елини" означава: поклонници на "новото слънце", т.е. поклонници на Слънцето(Елиос)-Син. Религиозно понятие "елини", неправилно тълкувано като етническо, остава в употреба със своето истинско значение до късното средновековие, нещо което е документирано в запазилите се български и ромейски текстове.

В своето изследване *"Българското писмо и средновековният Изток"* Иван Александров забелязва една любопитна подробност в текста отговор на латинския монах Маурус Храбан: *"За азбуките на Черноризеца Храбър"* (т.е. "Черноризец Храбър" = Маврос Храбан). Авторът на текста, анонимният полемист, който спори с Маврос Храбан, казва, че славяните най-първо са имали писмо "без устройство", а ползвали са и римски и гръцки букви. "Интересно е, пише И.Александров, че на първо място Храбър (т.е. анонимният полемист, когото тук ще наречем "Анти-Храбан") поставя латинските, а след това елинските букви" (И. А. *"Българското писмо и средновековният Изток"*, С.1996, с.151).

Макар че полемизира против латинския учен, анонимният апологет на кирилицата като божествено дарение на славяните има изказвания, които прозвучават критично или най-малкото слагат под съмнение гръцката културна супремация. Особено за нас, от значение е, че в текста-полемика на този "Анти-Храбан" се споменава Дионис Граматик. Този "скит" (българин) е известен и под името Дионис Тракиецът и има славата, че е "баща на граматиката", написал

ПЪРВАТА В СВЕТА ГРАМАТИКА,

"Граматическо изкуство, подредено в осем части".

Чак след внасянето, т.е. допълването на гръцката азбука с шест букви, на първо време без фонетична стойност, които закръглят числовата система на гръцката азбука, от страна на Дионис Тракиецът, гръците са могли да запишат всяко едно число. Буквите,

които българинът Дионис е измислил и подарил на гърците са: ипсилон, фърт, хер, пси, омега и саби, т.е. “аз”.

Тракиецът Залмоксис, който според Херодот е живял векове преди Питагор, оставил след себе си тайни (херметични) знания. Гърците обаче така са извъртели нещата още по време на Херодот, че са твърдяли, че Залмоксис бил слуга(!?) на Питагор. Разбира се, че Бащата на историята не им е повярвал и най-открито им се присмива. Точно така стоят нещата и с азбуките, писмеността и числата.

Затова с пълно право можем да кажем, че най-голямата част от онова духовно наследство, залегнало в основите на европейската цивилизация, което се приписва на “древните” и “културни” гърци/елини всъщност е трако-бръгийско. Това ще рече - българско!

Наша задача и дълг към предците е да си върнем отнетото, възкресявайки истината за България и за Европа.